

MARZENA KRAWCZYK

Finansowanie działalności innowacyjnej MŚP

WYBRANE ZAGADNIENIA

WYDAWNICTWO
UNIwersYTETU
ŁÓDZKIEGO

MARZENA KRAWCZYK

Finansowanie działalności innowacyjnej MŚP

WYBRANE ZAGADNIENIA

MARZENA KRAWCZYK

Finansowanie działalności innowacyjnej MŚP

WYBRANE ZAGADNIENIA

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu
ŁÓDZKIEGO

ŁÓDŹ 2012

RECENZENT

Krystyna Brzozowska

REDAKTOR WYDAWNICTWA UŁ

Bogusław Pielat

SKŁAD I ŁAMANIE

ESUS – Agnieszka Buszewska

PROJEKT OKŁADKI

Barbara Grzejszczak

ISBN (wersja drukowana) 978-83-7525-719-9

ISBN (ebook) 978-83-7969-238-5

© Copyright by Uniwersytet Łódzki – Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego 2012

Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
90-131 Łódź, ul. Lindleya 8

Spis treści

Wstęp	7
Rozdział 1	
MIKRO, MAŁE I ŚREDNIE PRZEDSIĘBIORSTWA: ASPEKTY TEORETYCZNE, SPECYFIKA, ZNACZENIE I POLITYKA UNII EUROPEJSKIEJ WOBEC SEKTORA MŚP	11
1.1. Pojęcie przedsiębiorstwa. Przedsiębiorstwo mikro, małe i średnie (MŚP)	11
1.2. Rola i znaczenie firm z sektora MŚP	24
1.3. Bariery rozwoju sektora MŚP	30
1.4. Polityka Unii Europejskiej wobec MŚP w świetle zapisów Strategii Lizbońskiej	37
Podsumowanie rozdziału 1	48
Zagadnienia do omówienia	49
Rozdział 2	
INNOWACJE I INNOWACYJNOŚĆ PRZEDSIĘBIORSTW – ASPEKTY TEORETYCZNE	51
2.1. Pojęcie i źródła innowacji. Innowacyjne przedsiębiorstwo	51
2.1.1. Definicja innowacji	51
2.1.2. Źródła innowacji	61
2.1.3. Innowacyjne przedsiębiorstwo	65
2.2. Sieci i systemy innowacji	71
2.2.1. Klastry – grona technologii	72
2.2.2. Parki naukowe	74
2.2.3. Inkubatory przedsiębiorczości	76
2.2.4. Specjalne strefy ekonomiczne	78
2.3. Polityka Unii Europejskiej wobec innowacyjności	80
2.4. Systemy monitorowania innowacyjności – przegląd metodologii	88
Podsumowanie rozdziału 2	101
Zagadnienia do omówienia	102
Rozdział 3	
FINANSOWANIE DZIAŁALNOŚCI INNOWACYJNEJ MŚP – WYBRANE PROBLEMY	105
3.1. Istota uwarunkowań działalności innowacyjnej MŚP.	105
3.2. Wybrane źródła finansowania działalności innowacyjnej mikro, małych i średnich przedsiębiorstw	115
3.2.1. Finansowanie kapitałem własnym wewnętrznym	125
3.2.2. Rynek wysokiego ryzyka	126

3.2.3. Wsparcie Unii Europejskiej	133
3.2.4. Hierarchia wyboru źródeł finansowania	140
Podsumowanie rozdziału 3	143
Zagadnienia do omówienia	145
Zakończenie	147
Bibliografia	149
Spis tabel	165
Spis wykresów	165
Spis schematów	165

Wstęp

Podczas spotkania grupy roboczej Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju OECD w 2009 r. stwierdzono:

MŚP są istotną częścią każdej gospodarki i są konieczne dla procesu odradzania się gospodarek. Wsparcie MŚP pomaga całej gospodarce odzyskać siły (moc) i przywrócić ciągły wzrost. Dlatego, w dobie występującej recesji, MŚP wymagają szczególnej uwagi. Przeciwdziałanie obecnym trudnościom, jakie napotykają MŚP, wymaga podjęcia efektywnych działań krótkoterminowych, które, aby dały rezultat i przywróciły ich wzrost, powinny być jednocześnie skoordynowane z długoterminowymi usprawnieniami otoczenia finansowego, w którym MŚP działają¹.

Podkreślono zatem, że systematyczne rozwiązywanie problemu firm zaliczanych do omawianego sektora wpływa na poprawę ogólnej kondycji ekonomicznej poszczególnych państw, a same małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) uznano oficjalnie za stimulator rozwoju gospodarek.

Traktowanie mikro, małych i średnich firm jako najistotniejszego ogniwa w procesie przywracania stabilności i pobudzania wzrostu gospodarczego państw, które odczuły negatywne skutki ostatniego kryzysu gospodarczego dowodzi, że omawiany typ przedsiębiorstw jest nie tylko dostrzegany, ale i doceniany przez otoczenie, w którym działa. Nie dziwi zatem fakt, że stanowią one przedmiot zainteresowania władz, instytucji międzynarodowych, jak również środowisk naukowych.

Zwiększonemu zainteresowaniu tym sektorem, dostrzeganiu jego istoty i roli w gospodarce, towarzyszy obecnie rozszerzenie zakresu i eksploracja niemal wszystkich aspektów działania wymienionej grupy firm. Odzwierciedleniem powyższego jest przeprowadzanie badań podejmujących tematykę MŚP w różnych aspektach, w tym choćby związanych z innowacyjnością.

¹ Tłumaczenie własne fragmentu dokumentu: *Turin Round Table on the Impact of the Global Crisis on SME & Entrepreneurship Financing and Policy Responses held at Intesa Sanpaolo, Palazzo Turinetti, Turin, Italy 26–27 March 2009*, s. 2. Tekst w oryginale: „SMEs are an important part of all economies and they are essential for the economic recovery. Helping SMEs helps the whole economy to regain strength and to return to sustainable growth. SMEs need special attention in the current economic recession. Overcoming the present difficult conditions for SMEs and entrepreneurs requires effective short-term measures, that need, however, to be linked to structural improvements in the SME financial environment over the longer term in order to be successful and to restore growth”.

Innowacyjność jest kluczowym czynnikiem przyczyniającym się do wzrostu dobrobytu ekonomicznego krajów, a zdolność gospodarki do tworzenia i adaptacji innowacji jest jednym z głównych czynników wpływających na jej konkurencyjność, zwłaszcza w długim okresie. Dlatego ostatnimi laty podkreśla się konieczność wspierania działalności innowacyjnej przedsiębiorstw i prowadzenia aktywnej polityki w tym zakresie. Propaguje się przede wszystkim ułatwianie dostępu do kapitału, edukowanie przedsiębiorców – innowatorów w kontekście podejmowanych przez nich decyzji co do struktury finansowej i wyboru źródła finansowania przedsięwzięcia, uproszczenie regulacji prawno-organizacyjnych i otoczenia finansowego MŚP.

Mając na uwadze ważkość tematu, celem niniejszego opracowania uczyniono:

- 1) przeprowadzenie dyskusji i próbę ujednolicenia terminów: „firma mikro, mała i średnia”, „sektor MŚP”, „innowacja”, „innowacyjność”, „innowacyjne przedsiębiorstwo”;
- 2) prezentację barier wpływających na działalność MŚP i wskazanie na konieczność ich eliminacji,
- 3) prezentację genezy i postulatów strategii lizbońskiej w kontekście znaczenia i rozwoju innowacyjności oraz roli mikro, małych i średnich przedsiębiorstw,
- 4) identyfikację i ocenę wybranych źródeł oraz form finansowania działalności innowacyjnej firm z sektora MŚP w kontekście specyfiki procesu finansowania i problematyki dopasowania zidentyfikowanych form finansowania do potrzeb innowacyjnych MŚP,
- 5) identyfikację, prezentację i analizę najważniejszych czynników mogących stymulować lub hamować rozwój innowacyjności firm z sektora MŚP.

Opracowanie składa się z trzech rozdziałów. Rozdział pierwszy stanowi dyskusję nad zakresem pojęć „mikro, małe i średnie przedsiębiorstwo”, „sektor MŚP” i zasadnością definiowania MŚP przez pryzmat kryteriów jakościowych, a więc cech wyróżniających omawiany sektor firm z ogółu przedsiębiorstw. Zaakcentowano w nim rolę i znaczenie mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w sferze gospodarczej i społecznej. Przegląd barier funkcjonowania omawianej grupy przedsiębiorstw pozwolił poznać napotymane przez nie przeciwności oraz rozeznaczyć potrzeby omawianej grupy. W rozdziale tym zaakcentowano ponadto znaczenie polityki wobec omawianego sektora firm.

Rozdział drugi, podobnie jak pierwszy, zaczyna się od dyskusji nad zakresem i granicą pojęć, ale punktem odniesienia są tu terminy pokrewne hasłu „innowacja”. W tej części pracy zidentyfikowano i scharakteryzowano źródła innowacji, akcentując rolę przedsiębiorstw jako zarzewia rozwiązań innowacyjnych i wskazując na znaczenie badań naukowych, a co za tym idzie współpracy pomiędzy nauką i biznesem, w tworzeniu i wdrażaniu przedsięwzięć zarówno modernizacyjnych, jak i nowatorskich. Ponadto zaakcentowano znaczenie polityki innowacyjnej i konieczność powiązania jej z innymi, priorytetowymi, działaniami zarówno na poziomie poszczególnych państw, jak i całej Unii Europejskiej.

Rozdział trzeci poświęcono identyfikacji i omówieniu czynników warunkujących decyzje innowacyjne firm z sektora MŚP. Mając na uwadze fakt, że uwarunkowania innowacyjności przedsiębiorstw są zagadnieniem niezwykle szerokim, przedstawiono argumentację za przypisaniem czynnikom związanym z finansowaniem największej roli w stymulowaniu działalności innowacyjnej mikro, małych i średnich przedsiębiorstw.

Każdy z rozdziałów został zakończony krótkim podsumowaniem informującym o treściach w nim poruszanych i stanowiącym zbiór najważniejszych przemyśleń wysnutych z analizowanego materiału.

Przy przygotowywaniu opracowania korzystano z literatury zarówno krajowej, jak i zagranicznej, podejmującej tematykę finansowania MŚP oraz szeroko rozumianej innowacyjności. Przytoczona bibliografia zawiera przede wszystkim wydawnictwa książkowe, ale i artykuły publikowane w specjalistycznych pismach czy też stanowiące materiał pokonferencyjny.

Rozdział 1

MIKRO, MAŁE I ŚREDNIE PRZEDSIĘBIORSTWA: ASPEKTY TEORETYCZNE, SPECYFIKA, ZNACZENIE I POLITYKA UNII EUROPEJSKIEJ WOBEC SEKTORA MŚP

Rozdział ma umożliwić czytelnikom poznanie i zrozumienie następujących kwestii:

1. Klasyfikacja przedsiębiorstw na mikro, małe, średnie i duże.
2. Definicja MŚP.
3. Znaczenie kryteriów ilościowych i kryteriów jakościowych w definiowaniu sektora MŚP.
4. Heterogeniczność firm zaliczanych do sektora MŚP.
5. Rola MŚP w rozwoju gospodarek.
6. MŚP jako realizatorzy koncepcji zrównoważonego rozwoju i społecznej odpowiedzialności biznesu.
7. Bariery powstawania i rozwoju firm zaliczanych do MŚP.
8. Polityka UE ukierunkowana na MŚP.

1.1. Pojęcie przedsiębiorstwa. Przedsiębiorstwo mikro, małe i średnie (MŚP)

Przedsiębiorstwa, w tym mikro, małe i średnie, stanowią najszerszą grupę adresatów europejskiego prawa gospodarczego. W tym kontekście, a także celem uniknięcia nieścisłości definicyjnych w toku dalszych rozważań, w pierwszej kolejności przystąpiono do wskazania, co należy rozumieć pod terminem „przedsiębiorstwo”. Powołując się na słownik synonimów, w dalszej części pracy wymienianie z omawianym terminem będą używane frazy takie, jak firma lub jednostka¹.

¹ www.synonimy.pl.